

Dus Flams en Svizra

Culturas popularas europeicas a Martigny

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Cun la vasta spierta d'occurrenz da stad han ins udi pauc dal 45avel festival da culturas popularas europeicas (Europeada) dals 23 als 27 da fanadur 2008 a Martigny VS. Fatg part han 15 gruppas da musica, 17 chors e 168 gruppas d'art popular, tut en tut 5232 persunas, vegnidas dals intschess da 27 pajais.** L'emprima Europeada aveva gi lieu 1964 ad Antwerpen/Flandra sin iniziativa flama. 2008 a Martigny è vegnida da lez pajais 24 gruppas e 323 persunas. Dus Flams, *Willy Cobbaut* ed *Eddy Picavet*, han rapportà da l'occurrènz en il bulletin d'in'uniun da scripturs flams*. I suonda la quintessenza da lur observaziuns ed experientschas, per nus magari nunspetgadas.

La varietad prevala

Picavet cumenza: «Dapi l'entschatta dals onns sessanta dal 20avel tschientaner fashainsa vacanzas cun ils uffants il pli gugent en las Alps svizras, en il Giura, en ils conturns da Lai da Geneva (...) ubain aut sur il Rodan tranter Sion e Martigny. Nus avain adina puspè notà ch'ils Svizzers n'existan vairamain betg. Nun ch'ina giada l'onni, ils emprims d'avust. Lura fan ins fiens da festa dapertut vi da las spundas dals culms; ins cunferma puspè la lia federala (...) ed ils uffants, sin il far notg, curran cun lampiunets tranter las lautgas ornadas dals chalets. Ils creschids sa diverteschon sco uffants cun quai ch'ins num-

na tar nus 'sterrenschijter' ['cac da stailas', pia 'fiens artificials', G. S.-C.] (...). Ma avant e sunter datti en egl che la solidaritad è svanida. La bandiera svizra – crusch alva sin chomp cotschen – dat bain color tut l'onni a la cuntrada verda da culms, guauds, ers e prada. Dentant dominescha il chantun nua ch'ins è naschì e creschì si, nua ch'ins senta per il solit ils lioms il pli ferm. Il Vad, la Part-sura bernaisa, il Giura, Vallais, Tessin, Grischun, Neuchâtel euv. èn vairas entitads cun atgnas tradiziuns, chanzuns, sauts, costumes, e schizunt cun agens chaschiels ed agen vinars d'ervas (...). Gia cun passar in cunfin chantunal pon ins percorscher dalunga differenzas, per exempel tar la distanza da rudera e la tgira da las vias. Ils chantuns n'èn betg tuttina ritgs. Ma dapertut las bandieras chantunalas (...), ils bains purils savens monumentals, ils lieuets idillics vid lais pittorescs, u relicts medievals anc adina intacts sco Murten, Liestal, Bern, Friburg u Sion, tut quai palesa l'entir onni la luschezza da la gliend areguard l'agen terratsch e l'agen dachasa (...). Schizunt ina minoritad pitschna tgira anc il rumantsch (...). Ils Svizzers lavuran sco nars, ma i san era giudair en silenzi (...). Mintga chantun viva tenor ses agen ritmus e s'interessa strusch per quai che schabegia tar tschels (...). Ma la Svizra en general, spezialmain las Alps svizras, èn e restan in'unitad fascinanta cun sia ritga varietad, enzugliada e protegida tranter culms nua che chamutschs e muntanellas vivan en libertad e las stgellas dal

Il 45avel festival da culturas popularas europeicas (Europeada) ha gi lieu la fin da fanadur a Martigny en il Vallais.

muvel fan resunar ils pli bels carillons sur la blaisa (...). In lieu per viver fitg bain, ir a spass, giudair plainamain la quietezza e la natira genuina.»

Da la Flandra a la Boemia ed al Balticum

En ses pajais preferì per far vacanzas ha l'autur questa giada chattà in motiv dapli per sa legrar: «Dentant amez fanadur [2008] è Martigny, porta da l'Italia, vegnida ina luentera da saut, folclora, fraternisaziun, amicizia e cretta en in'Europa dals cors (...). Avant la culissa maiestusa d'autas crestas che tegnan il Rodan en lur letg ha l'Europeada fa dudir sia chanzun la pli bella. Era quai impona, s'imprima

en il cor ed al stgaida.» Era Cobbaut ha fatg part cun persvasiun. El è uschè fiu e flomma per Martigny, la citad la pli veglia da Vallais, patria da pres. fed. *Pascal Couchepin*, ch'el la numna per svista «chapitala da Vallais». Uschiglio rapporta Cobbaut detagls interessants da l'Europeada: «Sunter la crudada dal mir da Berlin han participants da l'Europa da l'ost entschavi a vegnir. Uss han ils anteriurs pajais dal 'bloc da l'ost' scuvert vairamain l'Europeada. Da Rumenia è vegnida trais gruppas, da Bulgaria duas. Diesch gruppas ungarais stevan sin la glista da participaziun, sco era schizunt ina da l'Armenia ed ina da Georgia. L'Estonia, la Lettonia e Lituania eran puspè represchentadas

en abundanza, sco era la Tschechia (...). En l'Estonia viva anc ina minoritad russa relevanta, consequenza da la politica sovietica d'immigraziun; uschia ha Stalin empruvà da render irrevocabla l'occupaziun [dal Balticum]. La maioritad da l'Estonia e la minoritad russa na vivan betg adina en la megla enclegientscha. Dentant cumpigliava la delegaziun da l'Estonia a Martigny, sper 13 gruppas estonas, era duas russas (...), numnadain l'ensemble musical 'Russitshi' e la gruppa da saut 'Souvenir'. Nagin da l'Estonia n'ha crititgà quai. Sunter la fin da la segunda guerra mundiala è la populaziun tudestga da Tschechoslovachia vegnida bandischada a moda vaira inumana (...). Dentant, la sonda 26 da fanadur, èn otg gruppas tschechas marschadas en pasch tras il center da Martigny en il medem til sco ils commembers da la 'Sing- und Spielschar der Böhmerwalder', descendents da lez Tudestgs [bandischads] (...). L'avegnir da l'Europeada para segirà. Dals 22 als 26 da fanadur 2009 ha la lieu a Klaipeda, citad da port en Lituania. Per 2010 vegn la citad tudestga da Dachau; la stad 2011 va la Tallinn, chapitala da l'Estonia. Per ils onns sunter han candidà L'Aquila ([Abruzzo,] Italia), Cantanhede (Portugal) e Balsaun (Tirolo dal sid, Italia).»

0* Eddy Picavet, Il n'y a pas de Suisses... e Willy Cobbaut, Schitterende Europeade in zonovergoten Martigny, senza paginaziun, en: Mededelingen. Vereniging van Vlaams-Nationale Auteurs, 4/2008. Adressa: Willy Cobbaut, Bosstraat 2, B-9310 Baarddegem-in-Aalst/Flandra. Posta electronica: willy.cobbaut@pandora.be